

Temat: POCZĄTKI RZĄDÓW WAZÓW W RZECZYPOSPOLITEJ

I Początki panowania Zygmunta III Wazy. Wojny polsko-szwedzkie w pierwszej połowie XVII w.

I. Elekcja po śmierci Stefana Batorego

1. Kandydaci
 - a. Maksymilian II Habsburg
 - b. Zygmunt Waza (syn króla Szwecji Jana III i polskiej królowej Katarzyny Jagiellonki)
 - c. car Fiodor

2. Podwójna elekcja 1587 r.

- stronnictwo Jana Zamojskiego wybrało **Zygmunta Wazę**
- stronnictwo Andrzeja Zborowskiego – **Maksymiliana II Habsburga**
- 3. Nieudana próba zdobycia Krakowa przez wojska Maksymiliana II Habsburga
- 4. Obietnica Zygmunta Wazy przywrócenia Polsce **Estonii (pacta conventa)**

II. Trudny początek rządów Zygmunta III Wazy

1. Zaostrzenie sporu z Maksymilianem II Habsburgiem
2. **Bitwa pod Byczyną – 1588 r.**
 - a. klęska i niewola Maksymiliana II Habsburga
 - b. traktat bytomsko-będziński – Maksymilian II zrzekł się pretensji do tronu polskiego
 3. Przejście Jana Zamojskiego do antykrólewskiej opozycji – **stronnictwo popularystów**
 4. Rokowania Zygmunta III Wazy w sprawie przekazania tronu polskiego Habsburgom
 5. sejm inkwizycyjny – sąd nad królem w sprawie tajnych rokowań

III. Utrata tronu szwedzkiego przez Zygmunta III Wazę

1. Polsko-szwedzka unia personalna
 - a. elekcja na króla Polski – 1587 r.
 - b. objęcie tronu szwedzkiego przez Zygmunta Wazę po śmierci Jana III – 1594 r.
 - po jego powrocie do Polski w Szwecji władzę miał sprawować jego stryj książę Karol IX Sudermański
 - utworzenie się antykrólewskiej opozycji w Szwecji
 2. Wyprawa zbrojna Zygmunta III Wazy do Szwecji w celu odzyskania władzy
 - a. detronizacja Zygmunta Wazy w Szwecji – 1599 r.
 - b. objęcie władzy w Szwecji przez Karola IX Sudermańskiego

IV. Początek wojny o Inflanty

1. Przyłączenie do Polski **Estonii**
2. Ofensywa szwedzka w Inflantach
 - a. opanowanie Inflant aż do Dźwiny
 - b. kontrofensywa Jana Zamojskiego i Jana Karola Chodkiewicza przywróciła Rzeczypospolitej utracone ziemie
 - c. oblężenie Rygi przez Szwedów
 - d. **bitwa pod Kirchholmem** – zwycięstwo Jana Karola Chodkiewicza – **1605 r.**

V. Rokosz Zebrzydowskiego (1606-1609)

1. Stronnictwa polityczne w Polsce
 - a. regaliści – akceptowali częściowe reformy
 - b. popularyści: Jan Zamojski i Mikołaj Zebrzydowski
 - sprzeciwiali się reformom w Polsce
 - krytykowali kontreformacyjną działalność Zygmunta III Wazy
 2. Królewski projekt reform przedłożony na sejmie w 1606 r.
 - głosowanie większością głosów w sejmie
 - stworzenia stałej armii
 3. Rokosz Zebrzydowskiego (tzw. rokosz sandomierski) – **1606 r.**
 - a. przywódca **Mikołaj Zebrzydowski**

- b. żądania rokoszan
 - odstąpienie króla od reform
 - zmniejszenie nacisku kontrreformacyjnego (postulat usunięcia jezuitów z dworu)
 - brak projektu własnych reform
- c. zwycięstwo wojsk królewskich w **bitwie pod Guzowem – 1607 r.**
- d. ugoda rokoszan z królem
 - amnestia dla rokoszan
 - rezygnacja króla z reform

VI. Wznowienie wojen ze Szwecją

1. Zerwanie rozejmu przez Gustawa II Adolfa
 - a. zajęcie Parnawy i Rygi – 1621 r.
 - b. rozejm w Mitawie – **1622 r.**
 - utrata przez Polskę **Inflant** po Dźwinę wraz z Rygą
 2. **Walka o ujście Wisły (1626-1629)**
 - a. zajęcie przez wojska szwedzkie Prus Książęcych
 - b. **blokada Gdańska** przez flotę szwedzką
 - c. działania ofensywne wojsk polskich
 - odzyskanie przez wojska hetmana Stanisława Koniecpolskiego Pucka
 - **zwycięstwo floty polskiej w bitwie pod Oliwą – 1627 r.**
 - **zwycięstwo wojsk polskich pod Trzcianą – 1629 r.**
 - d. rozejm w Starym Targu (Altmarku) – **1629 r.**
 - działania dyplomacji francuskiej dążącej do wciągnięcia Szwecji do wojny trzydziestoletniej
 - Szwecja przejęła wszystkie porty z wyjątkiem Gdańska, Królewca i Pucka
 - nałożenie na handel gdański cła na rzecz Szwecji
 - e. wykorzystanie przez Polskę zaangażowania Szwecji w wojnie trzydziestoletniej oraz śmierć Gustawa II Adolfa i doprowadziła do renegocjacji warunków rozejmu
 - f. rozejm w Sztumskiej Wsi – **1635 r.**
 - Polska odzyskała wszystkie straty poniesione w Starym Targu